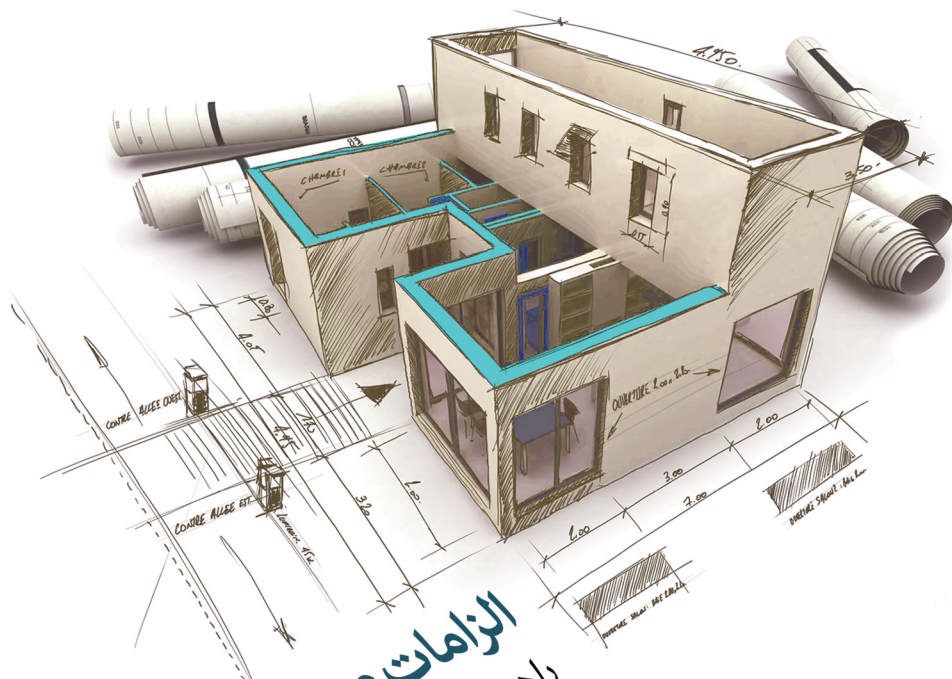

الزامات عمومی معماری در ایران
راهنمای تصویری
مبحث چهارم مقررات ملی ساختمان
مطابق ویرایش سال ۱۳۹۶

بسم الله الرحمن الرحيم

الزامات عمومی معماری در ایران

راهنمای تصویری مبحث چهارم مقررات ملی ساختمان

دفتر پژوهش و نوآوری مهندسان مشاور آبار

ایران، قوانین و احکام
الزامات عمومی معماری در ایران: راهنمای مبحث چهارم مقررات ملی ساختمان/دفتر پژوهش و نوآوری
مهندسان مشاور آبار؛ سرپرست گروه تدوین جواد مؤمن آبادی.
ویراست ۳.
مشهد: کتابکده کسری، ۱۴۰۱.
۳۵۸ ص: مصور، جدول.
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۹۶۳-۴۶-۶

وضعیت فهرست نویسی: فیپا
یادداشت: چاپ سوم.
عنوان دیگر: راهنمای مبحث چهارم مقررات ملی ساختمان.
موضوع: ساختمان سازی -- صنعت و تجارت -- قوانین و مقررات -- ایران
Construction industry -- Law and legislation -- Iran
موضوع: ساختمان سازی -- صنعت و تجارت -- استانداردها
Construction industry -- Standards
شناسه افزوده: مؤمن آبادی، جواد، ۱۳۵۲-، گردآورنده
شناسه افزوده: شرکت مهندسی مشاور آبار
رده بندی کنگره:
رده بندی دیویی:
شماره کتابشناسی ملی:

KMHB ۳۴۰۲
۳۴۳/۵۵
۸۸۰۲۱۹۱

کتابکده تخصصی هنر، معماری و شهرسازی کسری

الزامات عمومی معماری در ایران

راهنمای مبحث چهارم مقررات ملی ساختمان

دفتر پژوهش و نوآوری مهندسان مشاور آبار

سرپرست گرون تدوین: جواد مؤمن آبادی

چاپ سوم (ویرایش جدید): بهار ۱۴۰۱

شمارگان: ۵۰۰

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۹۶۳-۴۶-۶

انتشارات: کتابکده کسری

نشانی: مشهد، فلسطین ۱۴ پلاک ۱۰ تلفن: ۳۷۶۷۰۰۱۹ ۰۵۱

وبسایت و فروشگاه اینترنتی: www.kasrapublishing.ir

کلیه حقوق چاپ و نشر این کتاب برای انتشارات کتابکده کسری محفوظ است. هر گونه تصویربرداری و تکثیر اعم از نسخه کاغذی و دیجیتال و... از تمام یا بخشی از کتاب ممنوع و موجب پیگرد قانونی است.

مقدمه

مجموعه مباحث مقررات ملی ساختمان شامل ضوابطی است که الزاماً باید در طراحی، نظارت، اجرا و نگهداری ساختمان در کل کشور رعایت گردند و رعایت آن برای کلیه افرادی که در طراحی، اجرا و بهره برداری از ساختمان دخیل هستند، الزامی است.

تدوین ضوابط و مقررات ساختمانی در کشورهای توسعه یافته علاوه بر سابقه طولانی تر دارای عمق و جزئیات بیشتری می باشد. اما تدوین مقررات ملی ساختمان در ایران، تنها کمتر از سه دهه سابقه دارد و در همین مدت نیز غالب مباحث با هدف عمیق تر و دقیق تر شدن، چندین بار ویرایش گردیده اند. برای رسیدن سریع تر به مقرراتی کامل تر و دقیق تر بایستی با به کارگیری مقررات حاضر در تمام حوزه های مرتبط با ساختمان، نواقص و نیازهای جدید روشن شود. این کتاب با مصورسازی ضوابط می تواند زمینه استفاده از مقررات ملی ساختمان را توسط گروه مخاطب گسترده تری فراهم آورد.

این کتاب سعی دارد بتواند نیاز مخاطبان زیر را تأمین نماید :

۱- **مهندسين معمار؛** وظیفه قانونی مهندسين، رعایت ضوابط مقررات ملی ساختمان است. در ویرایش جدید مبحث ۴، مطالب متنوع تری گنجانده شده و تغییراتی در مطالب قبلی ایجاد گردیده است که مصورسازی ضوابط در درک سریع تر و بهتر آنها بسیار تأثیرگذار است.

۲- **سایر مهندسين؛** مبحث ۴ عموماً به موضوعات معماری مربوط می شود، اما بدیهی است که ساختمان با مشارکت تخصص های مختلف طراحی و ساخته می شود که هر یک بر دیگری تأثیر دارند. چنانچه سایر مهندسين مرتبط با پروژه، از ضوابط مربوط به معماری مطلع باشند، طبعاً طراحی تمام بخش های پروژه، اصولی تر و سریع تر انجام خواهد شد.

۳- دانشجویان رشته های مرتبط با ساختمان، به خصوص دانشجویان رشته معماری؛

علی‌رغم این که از تدوین مقررات ملی چندین سال می‌گذرد، اما هنوز این مقررات جایگاهی روشن در سرفصل‌های آموزشی ندارند (به جز دو واحد اختیاری برای برخی مقاطع تحصیلی) و عموماً دانشجویان بدون آشنایی کامل با مقررات ملی، فارغ التحصیل می‌شوند. در صورتی که دانشگاه می‌تواند یکی از پایگاه‌های جدی کنترل و به کارگیری مقررات ملی ساختمان، حداقل در حوزه طراحی باشد. تا از این طریق به دو هدف نائل شد؛ اول اینکه دانشجویان با آشنایی کافی با مقررات ملی ساختمان فارغ التحصیل شوند و دوم اینکه طی به کارگیری و استفاده از مقررات فعلی، کمبودهای موجود شناخته می‌شود و یا پیشنهادات اصلاحی برای آنها ارائه می‌شود.

فارغ از کمبودهایی که در سرفصل آموزشی رشته‌های دانشگاهی هست، یکی از مهم‌ترین دلایلی که دانشجویان کمتر از مقررات ملی ساختمان استفاده می‌کنند، عدم درک سریع و صحیح از آن است که یکی از دلایل این موضوع مصور نبودن مقررات ملی است. بدیهی است ماهیت مقررات و ضوابط، پرداختن به مفاهیم است و نه مصادیق عینی به همین دلیل انتظار نمی‌رود که مقررات ملی به سمت مصورشدن پیش برود؛ اما کتاب‌هایی نظیر این کتاب می‌تواند به عنوان مکمل، برخی مصادیق مرتبط با مفاهیم مقررات ملی را بیان نمایند تا مخاطب، به خصوص مخاطب عام، درک راحت‌تری از مطالب مقررات ملی داشته باشد.

۴- عوامل اجرایی ساختمان؛ به جز مهندسين، تکنسین‌ها و عوامل اجرایی ساختمان

نیز بایستی از حداقل اطلاعات لازم در این رابطه مطلع باشند تا در حین اجرای پروژه، عامل ایجاد تغییراتی بر خلاف ضوابط مقررات ملی نگردند.

۵- عموم مردم؛ استفاده‌کننده نهایی از ساختمان‌ها، مردم هستند و هدف تدوین

مقررات ملی رسیدن فرد و جامعه به ایمنی، بهره‌دهی مناسب، آسایش، بهداشت و صرفه اقتصادی از طریق رعایت مقررات ملی است. مطلع بودن عموم، از ضوابط قید شده در مقررات ملی از دو نظر مفید است؛ اول اینکه سطح اطلاعات ایشان در خصوص حداقل‌های لازم برای یک فضای معماری افزایش می‌یابد که منجر به ارتقاء سطح درخواست عمومی از معماری می‌گردد و نتیجه این موضوع در درازمدت ارتقاء معماری خواهد بود؛ و دوم اینکه مانع از ایجاد تغییرات غیراصولی در زمان بهره‌برداری می‌گردند.

در استفاده از این کتاب لطفا موارد زیر را مدنظر قرار دهید:

– اشکال ترسیم شده تنها نمونه‌هایی از حالت های ممکن برای هر بند است و طبعاً به این معنی نیست که فقط تصاویر ارائه شده، طرح‌های صحیح هستند.

برای ساده تر و قابل فهم تر شدن اشکال، در هر تصویر تنها موضوع مورد نظر هر بند نمایش داده شده است و تلاش شده مواردی که مرتبط با مطالب آن بند نمی باشد، از تصاویر حذف شوند به همین دلیل تصاویر هر بند مختص همان بند است و توصیه نمی‌شود از آن برای سایر بندها استفاده شود.

– کتاب حاضر شامل متن کامل مبحث ۴ مقررات ملی ساختمان به همراه توضیحات نوشتاری یا تصویری برای هر بند است. توضیحات نوشتاری به صورت مجزا و مشخص پس از برخی از بندها آورده شده است. بدیهی است آنچه به لحاظ قانونی می تواند مورد استفاده قرار گیرد تنها متن اصلی مبحث ۴ می باشد.

– اگرچه کمبودهایی محتوایی و ویرایشی در این مبحث دیده می شود، اما پایبندی به متن مبحث ۴، از اصول تدوین این کتاب است و از ایجاد تغییرات و یا اضافه کردن توصیه هایی مازاد بر متن اصلی، پرهیز شده است. در شماره گذاری برخی بندها در متن مبحث ۴، ترتیب عددی آنها رعایت نشده است و در این کتاب هم – به جز یک مورد که شماره بندها تکراری بودند – با همان شماره گذاری مبحث ۴ آمده است تا بین شماره بندها مغایرتی نباشد. همین طور در تقسیم بندی اجزا بند، در برخی بندها از الف و در برخی بندها از آ استفاده شده است که این موارد هم عیناً مطابق مبحث ۴ در کتاب آمده است. در چند بند، کلماتی جا افتاده بودند که برای واضح تر شدن مفهوم بند، کلماتی در داخل [...] اضافه شده‌اند که جزو متن اصلی مبحث ۴ نمی‌باشند.

– در این مبحث به جز چند مورد، واحد کلیه اندازه ها، متر می باشد و در تصاویر نیز اندازه ها به متر می باشد به جز چند مورد که واحد اندازه ها در تصاویر ذکر شده است.

- در هر یک از مباحث مقررات ملی، تعاریفی آورده شده است. این تعاریف صرفاً برای ضوابط همان مبحث کاربرد دارد و ممکن است اصطلاحات ذکر شده در این مبحث، در سایر مباحث یا در ضوابط طرح های توسعه شهری و ... مفاهیم دیگری داشته باشند (مانند گروه-بندی ساختمان‌ها، مساحت خالص، ارتفاع طبقه، ارتفاع ساختمان و ...).

- برخی از تصاویر حالت های غیرمجاز و نادرست را نشان می دهند در این خصوص به توضیحات تصاویر دقت شود.

- در مبحث ۴، ضوابط برخی تصرف‌ها، فضاها یا اجزاء ساختمان، در چندین قسمت متفاوت از مبحث ذکر شده است. با هدف پیدا کردن سریع همه ضوابط مربوط به یک موضوع و از قلم نیفتادن برخی ضوابط، در پیوست ۱ کتاب، کلید واژه‌های مهم و تمامی بندهای مرتبط با هر کلید واژه ارائه شده است. از جدول کلید واژه می‌توان به عنوان چک لیست ابتدایی، برای کنترل هر موضوع استفاده نمود.

بر خود لازم می دانم از جناب آقای دکتر خدائی، که با همکاری صمیمانه‌شان شرایط تدوین و چاپ این کتاب را فراهم کردند تشکر کنم. همچنین از سرکار خانم دکتر مریم خزائی و جناب آقای دکتر رضا اشرف یزدی و نیز سرکار خانم مهندس آذر داوودی برای ترسیم تصاویر ویرایش، اول و دوم کتاب، سرکار خانم مهندس سوسن شبانی و جناب آقای مهندس علی وفایی برای ویرایش متن، ترسیم و صفحه‌آرایی ویرایش سوم کتاب، سرکار خانم نگار مومن‌آبادی بابت تطبیق نهایی متن و تصاویر کتاب با مبحث ۴ و سرکار خانم شیدا رم‌ضان-پور جهت هماهنگی امور اداری، تشکر و قدردانی می‌نمایم.

هدف اصلی از تدوین این کتاب، گسترش دامنه استفاده از مقررات ملی و تسریع در رسیدن به اهداف والای آن می‌باشد. طبعاً مشارکت همگانی در کاربرد این مباحث، سبب کامل شدن مقررات ملی می‌گردد، از خوانندگان محترم تقاضا می‌شود کاستی‌های احتمالی و نظرات ارزشمند خود را درباره کتاب با ما در میان بگذارند تا در ویرایش‌های بعدی اعمال گردد.

جواد مومن‌آبادی

عضو هیئت علمی گروه معماری
دانشگاه آزاد اسلامی- واحد مشهد

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	۱-۴ کلیات
۱	۱-۱-۴ اهداف کلی
۱	۲-۱-۴ اهداف عینی و انتظارات عملکردی
۶	۳-۱-۴ دامنه کاربرد
۸	۴-۱-۴ استانداردها و ضوابط
۸	۵-۱-۴ مدارک فنی
۹	۶-۱-۴ الزامات اجرایی
۱۱	۲-۴ تعاریف
۳۷	۳-۴ دسته بندی ساختمان ها
۳۷	۱-۳-۴ دسته بندی فضاها
۳۷	۲-۳-۴ دسته بندی و تعریف تصرف ها
۴۹	۳-۳-۴ دسته بندی ساختمان ها از نظر تعداد طبقات و نحوه قرارگیری بر زمین
۵۵	۴-۴ مقررات کلی
۵۵	۱-۴-۴ ارتفاع و مساحت مجاز ساختمان ها
۶۱	۲-۴-۴ الزامات کلی ساخت و قرارگیری ساختمان
۶۳	۳-۴-۴ الزامات همجواری ساختمان ها، تصرف ها و فضاها
۶۴	۴-۴-۴ الزامات شکل، حجم و نمای ساختمان

۶۹	۴-۵ الزامات پیش آمدگی های ساختمان
۸۳	۴-۵ الزامات عمومی فضاهای ساختمان ها
۸۳	۴-۵-۱ فضاهای ورود، خروج، ارتباط و دسترس
۱۲۴	۴-۵-۲ فضای اقامت
۱۴۳	۴-۵-۳ اتاق ها و فضاهای اقامتی چند منظوره
۱۴۴	۴-۵-۴ فضاهای اشتغال
۱۴۹	۴-۵-۵ فضاهای پخت و آشپزخانه ها
۱۵۶	۴-۵-۶ فضاهای بهداشتی
۱۶۲	۴-۵-۷ فضاهای نیمه باز
۱۶۶	۴-۵-۸ فضاهای باز
۱۸۰	۴-۵-۹ فضاها و عناصر واسط نورگیری و تهویه
۱۸۶	۴-۵-۱۰ توقفگاه های خودرو
۲۰۶	۴-۵-۱۱ انبارها
۲۰۷	۴-۵-۱۲ فضاهای نصب تأسیسات
۲۱۱	۴-۵-۱۳ سایر مشاعات و فضاهای خدماتی عمومی
۲۱۷	۴-۶ الزامات عمومی نورگیری و تهویه فضاها
۲۲۱	۴-۷ مقررات اختصاصی تصرف ها
۲۲۱	۴-۷-۱ تصرف های مسکونی
۲۴۹	۴-۷-۲ تصرف های حرفه ای/ اداری
۲۴۹	۴-۷-۳ تصرف های آموزشی/ فرهنگی
۲۵۲	۴-۷-۴ تصرف های درمانی/ مراقبتی
۲۶۱	۴-۷-۵ تصرف های تجمعی
۲۶۳	۴-۷-۶ تصرف های صنعتی
۲۶۵	۴-۸ مقررات خاص ساختمان های بلند (گروه ۸)
۲۶۹	۴-۹ الزامات عمومی عناصر و جزئیات مهم ساختمان

۲۶۹	۴-۹-۱ دیوارها
۲۷۰	۴-۹-۲ کف و سقف
۲۷۰	۴-۹-۳ نازک کاری و پوشش ها
۲۷۱	۴-۹-۴ سقف های کاذب
۲۷۷	۴-۹-۵ بام های مسطح
۲۷۹	۴-۹-۶ بام های شیبدار
۲۸۱	۴-۹-۷ سقف های نورگذر
۲۸۳	۴-۹-۸ نصب و اجرای در و پنجره
۲۸۶	۴-۹-۹ حفاظ ها، جان پناه ها و میله های دستگرد
۲۹۳	۴-۹-۱۰ آب بندی و عایق کاری رطوبتی
۲۹۳	۴-۹-۱۱ شومینه، بخاری دیواری و دوکش ها
۲۹۴	۴-۹-۱۲ جزئیات عمومی ایمنی در برابر سوانح و سایر خطرات
۳۰۸	۴-۹-۱۳ عایق کاری حرارتی و صرفه جویی در مصرف انرژی
۳۰۹	۴-۹-۱۴ تأسیسات در ساختمان
۳۰۹	۴-۹-۱۵ نگهداری و دفع زباله
۳۱۰	۴-۹-۱۶ سایر تجهیزات و تأسیسات ساختمان

پیوست ۱- کلید واژه ها ۳۱۲

پیوست ۲- زاویه انحراف قبله ۳۵۷

Architectural Requirements of Iran

Visual Guideline of Fourth Topic of National Building Regulation

مقررات ملی ساختمان از ارکان اساسی حرفه‌های مرتبط با ساختمان است و تسلط کامل و رعایت تمام قوانین وضع شده، برای کلیه طراحان، ناظران، مجریان، مالکان و همه کسانی که با ساخت و بهره‌برداری از ساختمان ارتباط دارند، الزامی است.

این کتاب که راهنمایی تصویری برای مبحث چهارم مقررات ملی ساختمان است، ضمن ارائه متن کامل این مبحث، برای تمام بندهایی که قابل مصور شدن بودند، تصویر یا تصاویری ارائه کرده است که با استفاده از آنها، دریافت سریع‌تر و صحیح‌تری از مبحث صورت خواهد گرفت.

مطالعه این کتاب به کلیه مهندسين و دانشجویان رشته‌های ساختمان، به‌خصوص رشته معماری توصیه می‌شود. همچنین این کتاب با کیفیت تصویری خود منبع مطالعاتی مناسبی برای داوطلبان آزمون صلاحیت حرفه‌ای نظام مهندسی و ساختمان می‌باشد.

مهندسان مشاور
شهردستان و معمار
لابراتوار طراحی پژوهشی

ISBN:978-622-6963-46-6

9

786226 963466

شهرداری و
معماری
کتابخانه تخصصی هنر

اصالت و قیمت این کتاب فقط با هولوگرام اختصاصی «کتابکده کسری» تأیید می‌شود.